
МЕДІАОСВІТА

УДК 316.77:371.3

DOI 10.32840/cru2219-8741/2023.3(55).18

Н. М. Фенько

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української філології та журналістики
e-mail: natali.fenko@gmail.com, ORCID: 0009-0001-4407-500X
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
вул. Шевченка, 1, м. Кропивницький, Україна, 25006

Н. М. Бондаренко

керівниця громадської організації
e-mail: bondarenknataly19@gmail.com, ORCID: 0009-0006-2608-7142
«Фундація підтримки осіб старшого віку "Вік щастя»»
вул. Євгена Чикаленка 1а, м. Кропивницький, Україна, 25000

НЕФОРМАЛЬНА МЕДІАОСВІТА ДЛЯ ЛЮДЕЙ ПОВАЖНОГО ВІКУ: ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «ВІК ЩАСТЯ»

Мета дослідження – розкрити підходи до неформальної медіаосвіти для людей поважного віку, яка позиціонується як комплексний комунікаційно-навчальний процес.

Методологія дослідження поєднує теоретичні методи (критичний, аналітичний, синтетичний, індуктивний, дедуктивний, порівняльний), системний і структурно-функціональний методи для побудови програми медіа освітнього курсу, а також емпіричний метод спостереження. Ці методи використано для аналізу змісту й особливостей неформальної медіаосвіти для людей поважного віку, а також для вивчення світового та загальноукраїнського досвіду її застосування.

Основним емпіричним методом дослідження є спостереження за освітньою діяльністю Гуманітарного хабу ГО «Вік щастя». Цей метод дав змогу зробити висновки щодо ефективності засвоєння курсу «Вечірня школа з медіаосвіти» людьми поважного віку.

Результати. Описано досвід викладання курсу «Вечірня школа з медіаосвіти» для людей поважного віку на освітній платформі Гуманітарного хабу «Вік щастя». Основним завданням хабу стала побудова такої системи навчання, яка б допомогла кожній людині стати видимою, навчитися заявляти про своє «я», створювати власні проекти (від ідеї до її втілення), уміти презентувати себе і свій проєкт.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в застосуванні нових підходів до неформальної медіаосвіти для людей поважного віку. Розроблено програму медіаосвітнього курсу з урахуванням спеціальних запитів цієї цільової аудиторії. Головні акценти зроблено на формуванні цифрових навичок та медійної грамотності для старшого покоління.

Практичне значення результатів дослідження полягає в застосуванні запропонованої медіаосвітньої програми для людей поважного віку. Шляхи розв'язання цієї проблеми можуть включати створення спеціальних освітніх програм, навчальних центрів або онлайн-ресурсів, спрямованих на формування цифрових навичок та медійної грамотності старшого покоління.

Ключові слова: медіаосвіта, медіаграмотність, неформальна освіта, люди поважного віку, громадська організація.

I. Вступ

Люди поважного віку (далі – ЛПВ) все частіше стикаються з проблемою адаптації до стрімкого розвитку цифрових технологій. Це змушує старших людей почуватися зайвими. Основна причина цього становища полягає у відсутності спеціальної освітньої мережі для людей поважного віку.

Зростає важливість медійної грамотності для активної участі у громадському житті, здійсненні комунікації та отриманні якісної інформації. У сучасному інформаційному суспільстві диджиталізація стає необхідною складовою, що впливає на різні сфери життя. Однак, ЛПВ зазнають труднощів у використанні цифрових пристроїв, програмного забезпечення та онлайн-сервісів. Відсутність навичок і знань у сфері цифрових технологій призводить до відчуття виключеності та нездатності впоратися зі сучасними вимогами суспільства.

Наразі європейські дослідники все більше говорять про зміну парадигми старіння у цифровому світі. Наукові дослідження підкреслили добросовісність старших поколінь, які зламали чимало стереотипів щодо невідворотного занепаду, що супроводжує старіння [2; 10].

Ен Германс, професорка Левенського католицького університету (Бельгія), у своїй монографії «Цифрова епоха? Вона і моя теж! Медійна та інформаційна грамотність: ключ до забезпечення прав людей старшого віку на участь у цифровій епосі» [2] розглядає медіаосвіту як ключову можливість ЛПВ брати активну участь у всіх суспільних процесах.

У своєму дослідженні ми орієнтуємося на нову редакцію Концепції впровадження медіаосвіти в Україні [3], в якій постає поняття «медіаосвіта дорослих». Наукове осмислення цього поняття подається в статті професорки Ольги Котенко [4] та частково в дослідницькій програмі під керівництвом Тетяни Черненко [8].

Дослідницький колектив кафедри соціальної педагогіки на чолі з професором Миколою Букачем створив при Миколаївському національному університеті ім. В. О. Сухомлинського освітній центр «Університет третього віку». Досвід їхньої діяльності зафіксований у посібнику «Неформальна освіта людей поважного віку» [5], який побачив світ 2020 р. У посібнику детально розглядається процес становлення освітнього центру, філософія старості, проблеми соціалізації ЛПВ тощо.

У полі нашого дослідження найбільш корисним видається розділ цього посібника з науковим доробком професорки Вікторії Ягоднікової «Соціально-психологічні аспекти розвитку людей похилого віку в контексті неперервної освіти» [5, с. 373–415], де розглядаються особливості освіти ЛПВ, зокрема її неформальний вияв.

Стаття Тетяни Гальцевої «Розвиток навчальної самоефективності літніх людей» [1] привертає увагу спрямуванням поняття «навчальна самоефективність особистості» на цільову аудиторію літніх людей. Нам імпонують акценти авторки про здорову, продуктивну старість, коли літня людина розуміє цінність власного життя і психологічно готова до побудови нового життєвого шляху.

Основні принципи та інструментарій неформальної освіти представлені в посібнику тренерського колективу ГО «Інша освіта» [6]. Це спроба сучасного осмислення неформальної громадянської освіти, стандартів роботи тренера у неформальній освіті та його креативного інструментарію.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета дослідження – розкрити підходи до неформальної медіаосвіти для людей поважного віку, яка позиціонується як комплексний комунікаційно-навчальний процес. Він характеризується поетапністю («ефект маленьких кроків»), що допомагає кожній людині поважного віку набути персональних медіакомпетенцій та почуватися самозарадною, впевненою у собі.

У ході дослідження використовувалися теоретичні (критичний, аналітичний, синтетичний, індуктивний, дедуктивний, порівняльний), системний і структурно-функціональний методи для побудови програми медіаосвітнього курсу, а також емпіричний метод спостереження. Ці методи дозволили проаналізувати зміст та особливості неформальної медіаосвіти для людей поважного віку, а також вивчити світовий та український досвід її застосування. Емпіричний метод дозволив зробити висновки щодо ефективності засвоєння курсу «Вечірня школа з медіаосвіти» людьми поважного віку в рамках діяльності Гуманітарного хабу «Вік щастя».

III. Результати

Неформальна освіта для людей поважного віку видається оптимальною формою навчання, адже не передбачає здобуття офіційної кваліфікації. Натомість збагачує людину сучасними компетенціями, необхідними для повноцінної суспільної практики. Нагадаємо, що у «Меморандумі неперервної освіти» Комісії Європейського співтовариства визначено такі види освіти дорослих:

- формальне навчання, яке здійснюється у закладах освіти з можливістю отримання диплома і відповідної кваліфікації;
- неформальне навчання, яке проходить у межах діяльності громадських організацій і, як правило, не передбачає здобування офіційно визнаних кваліфікацій;
- інформальне (неофіційне) навчання, яке розглядається як постійна навчально-пізнавальна діяльність, що здійснюється у буденному житті людини [10, с. 247–248].

Організація навчальної діяльності людей поважного віку має свою специфіку, де повинні враховуватися і життєвий бекграунд учасників освітнього процесу, і різноманітні соціальні ролі, і зрештою психофізичний стан.

У своїй дисертації Наталя Чаграк так описала ключові характеристики навчання людей поважного віку:

1. Особи похилого віку мають внутрішню мотивацію до навчальної активності. Вони спираються на здобуті знання та досвід і пристосовують навчальну діяльність до власних чітко визначених потреб, які залежать від ситуації та соціальних ролей, з якими людина стикається у реальному житті.

2. Люди похилого віку виявляють автономність і самоврядування у навчанні. Фактично, навчання ініціюється самими здобувачами освіти, а роль викладача-ментора полягає у створенні відповідного освітнього середовища.

3. Люди похилого віку, які володіють суттєвим освітнім, професійним і соціальним досвідом, віддають перевагу проблемно-орієнтованому навчанню та певною мірою беруть відповідальність за організацію і здійснення освітнього процесу.

4. Навчання осіб похилого віку відбувається через їх залучення у практичну діяльність, виконання певних соціальних ролей, вирішення конкретних завдань і проблем, з якими людина стикається в щоденному житті.

5. У навчальній діяльності люди похилого віку спираються на раніше набутий досвід. Рефлексивне навчання – унікальне для кожного індивіда, оскільки відбувається через осмислення власного досвіду, і є потенційно трансформаційним як індивідуально, так і соціально [7, с. 90–91].

Медіаосвіта ЛПВ відіграє ключову роль як засіб самовтілення та самоствердження особистості, а також як засіб соціального захисту, адаптації і реадaptaції в умовах швидких змін в економіці та суспільстві, що вимагають постійного розширення і збагачення системи загальнолюдських і національних цінностей та ідеалів.

Під час навчання створюються умови для усвідомлення літніми людьми своїх потреб і здатності до самореалізації, для орієнтації у власному особистісному потенціалі, а також для структурування життєвого досвіду й формування нових смислових орієнтацій. Медіаосвіта ЛПВ сприяє не тільки засвоєнню нових знань, але й особистісному самовизначенню через розвиток нового ставлення до себе і своїх можливостей.

Варто пам'ятати, що сучасна аудиторія ЛПВ – це люди, які формувалися і вели активний спосіб життя під час існування радянської імперії. Тому не дивно, що у свідомості цих людей існує картина світу зі сформованими стереотипами ставлення держави й суспільства до ЛПВ.

Опишемо декілька таких стереотипних уявлень та наслідків їхньої дії.

Стереотип 1. Після виходу на пенсію активне соціальне життя людини завершується, і вона повинна обмежити свої контакти лише до членів родини, виконуючи обов'язки, пов'язані з вихованням онуків та веденням домашнього господарства.

Наслідок цього стереотипу полягає у тому, що людина майже стає невидимою для суспільства, вона обмежується локальним простором своєї сім'ї. З часом вона може почати боятися виходу за межі цієї локальної зони. Вона може відчувати, що втратила соціальні навички спілкування з новими людьми. Відсутність навичок у цифровій сфері може також зробити її непевною в оточенні молодшої аудиторії.

Стереотип 2. Виходячи на пенсію, людина заслужено насолоджується відпочинком і більше не потребує навчання, праці або здобуття нових сучасних комунікаційних навичок. Суспільство повинно поважати старших людей і не вимагати від них нових компетенцій.

Наслідок цього стереотипу полягає в тому, що люди старшого віку почуваються незручно або навіть відмовляються від навчання, яке передбачає активне формування нових навичок. Вони бояться зробити помилку та виглядати некомпетентними в новому навчальному середовищі. Деякі з них погоджуються на навчання з переконанням, що це буде більш розважальним заходом, а не серйозним навчанням. Їм важко пристосуватися до проектного методу навчання, оскільки це вимагає особистої відповідальності за власну працю. Багато з них звикли працювати в колективі, де ними переважно керували.

Нова цифрова епоха тільки поглиблює дію цих стереотипів, адже вони існують у свідомості людини, яка боїться оприявлення власного голосу, думки, позиції тощо. Ситуація ускладнюється тим, що в силу дії життєвого досвіду, багатьом є чим поділитися, є що сказати. Але люди імперської епохи не звикли заявляти й відстоювати або презентувати свій досвід.

Для подолання цих перешкод та сприяння соціальній активності та медійній грамотності ЛПВ необхідно розробити програми, спрямовані на підтримку їхньої соціальної участі та формування цифрових навичок. Такі програми можуть включати навчання соціальним комунікаційним навичкам, надання доступу до інформаційних технологій та ресурсів, які допоможуть ЛПВ впевнено використовувати цифрові інструменти та залучатися до сучасного інформаційного простору.

Важливо створити сприятливе навчальне середовище, яке враховує їхні потреби та особливості. Навчання краще організовувати у формі групових занять, де можливість обміну досвідом та спільна робота сприятимуть більш комфортному й ефективному засвоєнню нових

навичок. Саме такою освітньою платформою став Гуманітарний Хаб «Вік щастя», основним завданням якого була побудова системи навчання, яка б допомогла кожній людині стати видимою, навчитися заявляти про своє «я», створювати власні проекти (від ідеї до її втілення), уміти презентувати себе і свій проект.

Одним із успішних проектів хабу став курс «Вечірня школа з медіаосвіти», де ЛПВ змогли подолати описані стереотипи у сприйнятті суспільством людей на пенсії.

Медійне мислення допомагає розвинути розуміння сучасних інформаційних викликів. Медіаграмотність все більше сприймається як базова потреба сучасної людини, без якої неможливо почуватися впевнено в епоху стрімкої цифровізації. З одного боку, все більше сервісів переходять у онлайн-режим, а з іншого, – інформаційний простір стає все агресивніший і вимогливіший до медійних компетенцій людини.

ЛПВ повинні чітко усвідомлювати цифрові перетворення середовища й необхідність опанування спеціальних навичок, без яких їм загрожує вилучення із суспільства. Одним із завдань курсу «Вечірня школа з медіаосвіти» було формування навичок медіаграмотності, а саме: взаємодія з різними інформаційними каналами й платформами, оцінка й реагування на дезінформацію, мову ворожнечі, фейкові новини та пропаганду.

Медійне мислення тісно пов'язане з розвитком проектного мислення, яке допомагає заявити про своє бачення власних креативних компетенцій, краще зрозуміти себе і світ, комунікаційну взаємодію особистості й суспільства. Як слушно зауважує Ен Германс: «Починаючи від базових навичок і переходячи до розуміння і створення медіаконтенту, усвідомлення потреби в критичному аналізі новин, реклами, розваг, дезінформації, щоб робити інформований вибір, та нарешті діяти як свідомий громадянин у новому цифровому середовищі, що представляє політичний і соціальний контекст, в якому ми живемо» [2, с. 25].

Наприклад, кожен учасник вечірньої школи втілював у життя свій власний медіапроект. Для цього необхідно було пройти всі етапи від генерації ідеї до її втілення за допомогою різноманітних медіаінструментів. Наразі маємо подкасти, відеороботи, фотопроекти, мережеві тематичні групи тощо.

Окремо треба акцентувати увагу ЛПВ на соціальних мережах. Бо цей той сучасний майданчик, який здатен реалізувати комунікаційну взаємодію особистості й суспільства.

ЛПВ часто сприймають соціальні мережі як щось таке, до чого не можна ставитися серйозно. Тому максимумом активності стає перепост чужих думок замість трансляції власних. З одного боку, ЛПВ прагнуть спілкування, а з іншого, – не вміють коректно та ефективно його здійснювати через інструменти соцмереж.

Одним із векторів діяльності Гуманітарного Хабу «Вік щастя» постає посилення цифрової грамотності для ЛПВ як потужного інструменту їхньої адаптації до вимог сучасного суспільства. Близькою та зрозумілою видається думка Ен Германс про те, що місцеві групи старших людей – це рушійна сила поширення цифрової грамотності [2, с. 13]. Тому на базі хабу активно діють курси «Комп'ютерна грамотність» і «Смартфон – твій друг». Цифрова грамотність сьогодні – це як уміння читати й писати, це вікно у світ знань та інформації. «Крім того, – підкреслює Ен Германс, – цифрова грамотність є ключем до критично важливого розуміння медіа та інформації, а також до участі у цифрових соціальних та політичних платформах. Це важіль, який керує цифровою участю у розбудові демократії» [2, с. 18]. Додамо, що це потужний інструмент соціальної видимості й самозарадності для ЛПВ.

У рамках нашого дослідження варто наголосити на необхідності адаптувати педагогічний підхід до навчання ЛПВ. Отримана в минулому освіта, на жаль, не здатна задовольнити сучасні вимоги цифрової епохи. Водночас специфічний вплив на навчання здійснює значний життєвий досвід людей. У поважному віці люди неохоче сприймають нові знання через страх зробити помилку, виглядати смішними перед оточенням, виявити некомпетентність в користуванні сучасними гаджетами. Тому надзвичайно важливо підібрати таку методикку навчання, яка б повільно, поступово, крок за кроком занурювала б їх у медіаосвітнє середовище. Саме «ефект маленьких кроків» дозволив максимально оптимізувати навчальний простір для ЛПВ.

Дослідниця Вікторія Ягоднікова наголошує на важливості інтерактивних методів навчання, які базуються на діалозі, взаємодії і спільній діяльності учасників навчання. Подібні методи передбачають організацію і розвиток такого спілкування, яке призводить до взаєморозуміння, до колегіального вирішення загальних, але значущих для кожного учасника завдань. До них відносять дискусії, ігри, проекти, тренінги тощо.

Специфічними характеристиками інтерактивних методів є моделювання життєвих і професійних ситуацій, рольові ігри та методи, що забезпечують можливість створювати ситуації пошуку, співпереживання, суперечностей, ризику, сумніву, переконання, задоволення, аналізу та самооцінки своїх дій, спільне розв'язання проблем.

Цінність інтерактивних методів полягає в тому, що вони забезпечують можливість використання суб'єктивного досвіду учасника навчання, мобілізації його пізнавальних здібностей,

дозволяють посилити мотивацію до саморозвитку, спонукати до самостійного виявлення зацікавленості процесом пізнання [9].

Протягом 2022 року було реалізовано курс «Вечірня школа з медіаосвіти», на якому відбулася апробація тематичного плану й програми занять (Таблиця 1). Курс складався з 15 навчальних занять (тривалість – 2 години) і фінальної презентації медіапроектів. Кожне заняття спрямовувалося на поєднання процесів опанування нових знань (модуль «Медіаграмотність»), формування медійних навичок учасників школи (модуль «Медіамислення») та умінь створювати власний медіапроект (модуль «Проектне мислення»). Саме синтез знань, умінь та навичок став запорукою появи нових важливих медіаосвітніх компетенцій учасників курсу – розуміння принципів взаємодії з медіа та досягнення власних цілей через медіа.

Таблиця 1

**Тематичний план і програма занять курсу «Вечірня школа з медіаосвіти»
для людей поважного віку**

№	Тема заняття	Медіаосвітні модулі заняття		
		Медіаграмотність Аналіз актуальних концептів	Медіамислення Формування медіанавичок	Проектне мислення Створення власного медіапроекту
1.	Медіаграмотність в епоху цифровізації	Медіаосвіта, медіаграмотність	Укладання власного переліку джерел інформації	Етапи роботи над проектом. Оцінка власних ресурсів, компетенції
2.	Робота із джерелами інформації	Джерело інформації, достовірність інформації, джінса	Аналіз власного медіаполя	ФБ-сторінка як платформа для розвитку власного експертного поля
3.	Основні концепти епохи постправди	Інформаційна бульбашка	Робота з аудіальними складовими комунікації	Робота з голосом, інтонуванням мовлення. Запис голосу на диктофон
4.	Інструменти протистояння фейкам та маніпуляції	Факт, фейк, судження	Аналіз голосових характеристик учасників школи	Робота над концепцією власного медійного проекту: мета, меседж
5.	Медійні засоби привертання уваги цільової аудиторії	Клікбейт, сторітелінг, конференція TED	Робота з візуальними складовими комунікації: виступ перед аудиторією	Робота над концепцією власного медійного проекту: цільова аудиторія
6.	Мотиваційні кейси від медіаперсон	Медіаексперт, кейс	Бесіди з журналістами радіо, телебачення, преси	Підготовка мотиваційного виступу про свій проект
7.	Принципи ведення інформаційної війни	Інформаційна війна, ІПСО (інформаційно-психологічна операція)	Робота з візуальними складовими комунікації: зйомка на камеру	Підготовка відеозапису виступу про себе та свій проект
8.	Суть і принципи дії дезінформації та пропаганди	Дезінформація, пропаганда	Групове обговорення медіапроектів.	Аналіз переваг і недоліків проектів
9.	Специфіка онлайн-комунікації	Онлайн-платформа ZOOM	Специфіка комунікації в кризових умовах	Тестування власних проектів на ZOOM-платформі
10.	Інфогігієна в сучасному інформаційному просторі	Інфогігієна, Фейсбук	Зйомка прямого ефіру на Фейсбуці: контент, цільова аудиторія, меседж	Використання інструментів мережі Фейсбук для створення і просування власного проекту
11.	Гумор як інструмент інформаційної війни	Мем, мемокультура	Робота з фотографією. Аналіз фото кейсів. Правила фотопозування	Підготовка фото замальовки в тематичному форматі проекту
12.	Небезпеки соціальних мереж	Telegram-канал, група, чат	Аналіз та самоаналіз чат-кейсів	Створення чек-листа медіаграмотної поведінки в чатах
13.	Правила постингу в соцмережах	Пост, перепост, уподобання, коментар	Алгоритм написання історії-посту на Фейсбуці	Створення посту про свій проект та навчання у школі (за алгоритмом)
14.	Суть та інструменти верифікації	Верифікація, фактчекінг	Апробація верифікаційних ресурсів	Перевірка достовірності інформаційних повідомлень проекту
15.	Екологія медіатекстів	Мова ворожнечі	Аналіз медіатекстів	Оцінювання медіа екологічного рівня власного проекту
16.	Презентація власних медіапроектів			

IV. Висновки

Неформальна освіта визнається оптимальною формою навчання для ЛПВ, оскільки не передбачає здобуття офіційної кваліфікації, але дозволяє збагатити їх сучасними компетенціями, необхідними для повноцінного суспільного функціонування.

Навчання ЛПВ має свої особливості, які враховують їхній життєвий досвід, соціальні ролі та психофізичний стан.

Основні характеристики навчання ЛПВ містять внутрішню мотивацію до навчальної активності, автономію і самоврядування у навчанні, проблемно-орієнтоване навчання, залучення до практичної діяльності та використання раніше набутого досвіду.

Навчання для ЛПВ сприяє самореалізації, самоствердженню, адаптації та реадaptaції особистості в умовах швидких соціально-економічних змін.

Враховуючи специфіку аудиторії ЛПВ, яка формувалася під час існування радянської імперії, важливо усвідомлювати й розбиратися зі стереотипами та уявленнями щодо ставлення суспільства до цієї групи людей.

Гуманітарний Хаб «Вік щастя» бачить своєю місією побудувати таку систему навчання, яка допоможе кожній людині стати видимою, навчитися виражати свою особистість, створювати власні проєкти та вміти презентувати їх. Курс «Вечірня школа з медіаосвіти» стала майданчиком, де ЛПВ змогли подолати стереотипи щодо сприйняття суспільством пенсіонерів.

Медійне мислення допомагає розвинути розуміння сучасних інформаційних викликів і стає необхідною навичкою сучасної людини. У цифрову епоху все більше сервісів переходять у онлайн, а інформаційний простір стає агресивнішим і вимагає від людей медійних компетенцій. Курс «Вечірня школа з медіаосвіти» був спрямований на формування таких навичок медіаграмотності, як взаємодія з різними інформаційними каналами, оцінка та реагування на дезінформацію, мову ворожнечі, фейкові новини та пропаганду.

Проєктне мислення допомагає людині виявити свої креативні компетенції, краще зрозуміти себе й світ, а також взаємодіяти із соціумом. Учасники школи мали можливість реалізувати свої власні медіапроєкти, пройшовши всі етапи від генерування ідеї до її різноформатного втілення.

Необхідно й надалі вивчати досвід інших громадських організацій для налагодження системи медіаосвітньої мережі для ЛПВ та залучення до співпраці у сфері неформальної освіти.

Проблема відсутності спеціальної освітньої мережі для ЛПВ має важливий вплив на суспільство в цілому. Шляхи розв'язання цієї проблеми можуть включати створення спеціальних освітніх програм, навчальних центрів або онлайн-ресурсів, спрямованих на формування цифрових навичок та медійної грамотності для ЛПВ. Такі заходи допоможуть залучити людей старшого віку до активного використання цифрових технологій, зменшити їхню вразливість і сприятимуть їхній соціальній інтеграції.

Список використаної літератури

1. Гальцева Т. О. Розвиток навчальної самоефективності літніх людей. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. пр. Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2018. Т. VII. Екологічна психологія. Вип. 45. С. 100–109. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v7/i45/10.pdf> (дата звернення: 21.05.2023).
2. Германс Ен. Цифрова епоха? Вона і моя теж! Медійна та інформаційна грамотність: ключ до забезпечення прав людей старшого віку на участь у цифровій епоці. URL: <https://rm.coe.int/digital-literacy-for-seniors-ua/1680a7c7f2> (дата звернення: 15.05.2023).
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). *Mediasapiens*. 2016. URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzheniya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/> (дата звернення: 20.07.2023).
4. Котенко О. В. Актуальні проблеми медіаосвіти дорослих та шляхи їх подолання. *Medialiteracy*. 2020. URL: <https://medialiteracy.org.ua/aktualni-problemy-mediaosvity-doroslyh-ta-shlyahy-yih-podolannya/> (дата звернення: 26.07.2023).
5. Неформальна освіта людей поважного віку : навч.-метод. посіб. / за ред. д-ра пед. наук, проф. М. М. Букача. Одеса : КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» та ГО ОЦ УТВ, 2020. 440 с.
6. Трамбовецька Н., Іванік О., Гавінек-Дагаргулія М., Каравай А., Яцик В. Ідеї. Натхнення. Рішення : посібник для тренерів неформальної освіти. Київ, 2015. 72 с.
7. Чаграк Н. І. Теорія і практика освіти людей похилого віку у США (1962 –2015 рр.) : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.01 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2019. 506 с.
8. Черненко Т. В. Міжнародний досвід впровадження медіаграмотності для окремих цільових груп: можливості для України. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2019. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyni-strategii/mizhnarodniy-dosvid-vprovadzheniya-mediagramotnosti-dlya> (дата звернення: 19.07.2023).
9. Ягоднікова В. В. Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 70 с.
10. Principi A., Lamura G. Education for older people in Italy. *Educational Gerontology*. 2009. № 35. P. 246–259.

References

1. Galtseva, T. O. (2018). (Vol. 7). Rozvytok navchalnoyi samoefektyvnosti litnih lyudey [Development of the initial self-efficacy of summer people]. *Aktualni problemy psykholohii: Zbirnyk naukovykh prats*

- Instituto psykholohii imeni H. S. Kostyuka NAPN Ukrayiny*, 45, 100–109. Retrieved from <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v7/i45/10.pdf> [in Ukrainian].
2. Hermans, E. (2022) Tsyfrova epokha? Vona i moja tezh! Mediyna ta informatsiyna hramotnist: klyuch do zabezpechennya prav lyudey staršoho viku na uchest u tsyfroviiy eposi [Digital age? That's mine! Media and information literacy: the key to ensuring the rights of older people to participate in the digital epic]. Retrieved from <https://rm.coe.int/digital-literacy-for-seniors-ua/1680a7c7f2> [in Ukrainian].
 3. Konstsepsiya vprovadzhennya mediyaosvity v Ukrayini (nova redaktsiya) [Concept of media awareness promotion in Ukraine (new edition)]. (2016). *Mediasapiens*. Retrieved from <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontsepsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya> [in Ukrainian].
 4. Kotenko, O. V. (2020). Aktualni problemy mediaosvity doroslykh ta shlyakhy yikh podolannya [Current problems of media coverage of adults and their paths]. *Medialiteracy*. Retrieved from <https://medialiteracy.org.ua/aktualni-problemy-mediaosvity-doroslykh-ta-shlyakhy-yikh-podolannya/> [in Ukrainian].
 5. Bukach, M. M. (Ed.). (2020). *Neformalna osvita lyudey povazhnogo viku* [Informal awareness of important people]. Odesa: KZVO «Odeska akademiya neperervnoyi osvity Odeskoyi oblasnoyi radi» ta HO OTs UTV [in Ukrainian].
 6. Trambovetska, N., Ivanik, O., Gavinik-Dagarguliya, M., Karavay, A., & Yatsik, V. (2015). *Ideyi. Nathnennya. Rishennya* [Ideas. Nathnennya. Decision]. Kyiv [in Ukrainian].
 7. Chagrak, N. I. (2019). *Teoriya i praktyka osvity lyudey pokhyloho viku u SSHA (1962–2015 rr.)* [Theory and practice of education of the elderly in the USA (1962-2015)]. (Doctor's thesis). National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Kyiv [in Ukrainian].
 8. Chernenko, T. V. (2019). Mizhnarodnyy dosvid vprovadzhennya mediagramotnosti dlya okremykh tsilovykh hrup: mozhlyvosti dlya Ukrayiny [International evidence on the promotion of media literacy for specific target groups: opportunities for Ukraine]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen*. Retrieved from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informatsiyni-strategii/mizhnarodnyy-dosvid-vprovadzhennya-mediagramotnosti-dlya> [in Ukrainian].
 9. Yagodnikova, V. V. (2011). *Interaktyvni formy i metody navchannya u vishchiiy shkoli* [Interactive forms and teaching methods at your school]. Kyiv: DP «Vid. dim «Personal» [in Ukrainian].
 10. Principi, A., & Lamura, G (2009). Education for older people in Italy. *Educational Gerontology*, 35, 246–259 [in English].

Стаття надійшла до редакції 22.06.2023.

Received 22.06.2023.

Fenko N., Bondarenko N. Informal Media Education for People of a Respectable Age: Experience of the Activities of the Public Organization «Age of Happiness»

The purpose – study of approaches to informal media education for people of respectable age, which is positioned as a complex communication and learning process.

Research methodology combines theoretical methods (critical, analytical, synthetic, inductive, deductive, comparative), systemic and structural-functional methods for building a media educational course program, as well as an empirical method of observation. These methods are used to analyze the content and features of informal media education for people of a respectable age, as well as to study the world and all-Ukrainian experience of its application.

The main empirical research method is observation of the educational activities of the Humanitarian Hub of the NGO «Age of Happiness». This method made it possible to draw conclusions about the effectiveness of learning the course «Evening school on media education» by people of respectable age.

Results. The experience of teaching the course «Evening school on media education» for people of respectable age on the educational platform of the Humanitarian Hub «Age of Happiness» is presented. The main task of the hub was to build such a training system that would help every person to become visible, to learn to declare their «self», to create their own projects (from an idea to its implementation), to be able to present themselves and their project.

Novelty of the work consists in applying new approaches to informal media education for people of respectable age. The program of the media education course was developed taking into account the special requests of this target audience. The main emphasis is on the formation of digital skills and media literacy for the older generation.

The practical significance of research results in the application of the proposed media education program for people of respectable age. Ways to solve this problem may include the creation of special educational programs, training centers or online resources aimed at building digital skills and media literacy of the older generation.

Key words: media education, media literacy, non-formal education, elderly people, public organization.

Fenko N., Bondarenko N. Nieformalna edukacja medialna dla starszych osób: doświadczenia działalności Organizacji Społecznej «Vik shchastia»

Cel badania – ujawnić podejścia do nieformalnej edukacji medialnej dla starszych osób, która pozycjonuje się jako kompleksowy proces komunikacyjno-edukacyjny.

Metodologia badania łączy metody teoretyczne (krytyczna, analityczna, syntetyczna, indukcyjna, dedukcyjna, porównawcza), metody systemowe oraz strukturalno-funkcjonalne w celu stworzenia programu dla edukacyjnego kursu medialnego, a także empiryczną metodę obserwacji. Metody te posłużyły do analizy treści i specyfiki nieformalnej edukacji medialnej osób w starszym wieku, a także do zbadania światowych i ogólnoukraińskich doświadczeń jej stosowania.

Główną empiryczną metodą badań jest obserwacja działalności edukacyjnej Hubu Humanitarnego Organizacji Społecznej «Vik shchastia» («Wiek Szczęścia»). Metoda ta pozwoliła zrobić wnioski na temat efektywności uczenia się kursu «Szkoła wieczorowa z edukacji medialnej» przez osoby w starszym wieku.

Wyniki. W niniejszym badaniu zostało opisane doświadczenie w prowadzeniu kursu «Szkoła wieczorowa z edukacji medialnej» dla osób w starszym wieku na platformie edukacyjnej Hubu Humanitarnego «Vik shchastia» («Wiek Szczęścia»). Głównym zadaniem hubu było zbudowanie takiego systemu szkoleniowego, który pomógłby każdemu stać się widocznym, nauczyć się deklarować swoje «ja», tworzyć własne projekty (od idei do jej realizacji), umieć prezentować siebie i swój projekt.

Naukowa nowość uzyskanych wyników polega na zastosowaniu nowych podejść do nieformalnej edukacji medialnej dla osób w starszym wieku. Program kursu edukacji medialnej został opracowany z uwzględnieniem specjalnych wymagań owej grupy docelowej. Główny akcent położony jest na kształtowaniu umiejętności cyfrowych i alfabetyzmu medialnego wśród starszego pokolenia.

Praktyczne znaczenie wyników polega na zastosowaniu zaproponowanego edukacyjnego programu medialnego dla osób w starszym wieku. Sposobami rozwiązania tego problemu może być tworzenie specjalnych programów edukacyjnych, ośrodków szkoleniowych czy zasobów internetowych mających na celu formowanie umiejętności cyfrowych i alfabetyzmu medialnego wśród starszego pokolenia.

Słowa kluczowe: edukacja medialna, alfabetyzm medialny, edukacja nieformalna, osoby w starszym wieku, organizacja społeczna.